

บทคัดย่อ

ในขณะที่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ที่ดำเนินมาตลอดระยะเวลากว่า 4 ทศวรรษของ ยุคสมัยสงครามเย็น (Cold War) ได้คลี่คลายและเป็นผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศใน ระบบการเมืองโลกเคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคสมัยแห่งระเบียบโลกใหม่ (New World Order) นับตั้งแต่ ช่วงปลายของทศวรรษที่ 1980 และทำให้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นปัญหาคุกคามความมีเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาเป็น เวลานานกว่า 1 ทศวรรษคลี่คลายไปสู่กระบวนการปรองดองแห่งชาติ และการลงนามในข้อตกลง เพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งในกัมพูชาโดยสันติวิธีอย่างสมบูรณ์แบบ ณ กรุงปารีส เมื่อปี ค.ศ. 1991 และทำให้สมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) สามารถให้ความสนใจกับการ เพิ่มพูนความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศภาคีสมาชิก ตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง สมาคมได้มากขึ้น

บทบาทของ อาเซียน ต่อปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศกัมพูชาที่ดำเนิน มาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เหตุผลที่ระบุว่ากรณีดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ เพราะมีกองกำลัง ต่างชาติเคลื่อนพลเข้ารุกรานอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกัมพูชา ซึ่งเป็นการละเมิดต่อ กฎบัตรสหประชาชาติ ประกอบกับผลพวงของความหวาดระแวงในภัยคุกคามเสถียรภาพความ มั่นคงในยุคสงครามเย็น ได้ปรับเปลี่ยนไปสู่ความพยายามที่จะแสวงผลประโยชน์และความมั่งคั่ง ทางเศรษฐกิจ ด้วยการขยายกรอบความร่วมมือของอาเซียนให้ครอบคลุมประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศเข้าเป็นภาคีสมาชิกของสมาคม

แต่ความพยายามที่จะสถาปนาสันติภาพภายในประเทศกัมพูชา โดย ผู้แสดง จาก ภายนอก ในลักษณะที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วข้ามคืน ภายใต้กระบวนการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อปี ค.ศ. 1993 ที่มีสหประชาชาติ โดยองค์การบริหารชั่วคราวแห่งสหประชาชาติในกัมพูชา (United Nations Transitional Authority in Cambodia : UNTAC) เป็นองค์การอำนวยความสะดวก สามารถประสบความสำเร็จได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อ พรรคพุนฮินเปค ซึ่งชนะการเลือกตั้ง ทั่วไปจำเป็นต้องยินยอมจัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกับพรรคประชาชนกัมพูชา ภายใต้ข้อเท็จจริงของบริบท ทางการเมืองภายในกัมพูชาและการประสานประโยชน์ของผู้แสดงจากภายนอกอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองภายในประเทศกัมพูชา ในยุคสงครามเย็นที่ได้ ผ่านพ้นไปอย่างไม่มีโอกาสหวนกลับ ได้เคยเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างเสริมให้เกิดบูรณาการความ ร่วมมือภายใต้กรอบของอาเซียนอย่างกว้างขวาง และเข้มแข็งที่สุดนับตั้งแต่ประวัติศาสตร์แห่งการ ก่อตั้งครบรอบ 30 ปีของสมาคมอาเซียน ก่อนที่อาเซียนจะประกาศเจตนารมณ์ที่เต็มไปด้วยความ ทะเยอทะยานที่จะบูรณาการประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศเข้าเป็นภาคีสมาชิก เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นกลุ่มองค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาคอย่างจริงจัง ตามวิสัยทัศน์ของกลุ่ม ผู้ร่วมก่อตั้ง

แม้ว่า บรรยากาศแห่งยุคระเบียบโลกใหม่จะเป็นประหนึ่งปัจจัยที่เกื้อหนุนให้อาเซียน สามารถบรรลุสู่เป้าหมายประสงค์ดังกล่าวได้โดยง่าย ประกอบกับเมียนมาร์ และกลุ่มประเทศในภูมิภาค อินโดจีน ซึ่งประกอบด้วย เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ต่างก็แสดงความสนใจและเจตนารมณ์ที่จะ เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกรอบความร่วมมือของสมาคมอาเซียนนี้ แต่ข้อเท็จจริงของความขัดแย้ง ทางการเมืองภายในประเทศกัมพูชา ซึ่งพัฒนาไปสู่การใช้กำลังและความรุนแรงเข้าจัดการกับ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมือง เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1997 ได้ส่งผลให้ หนทางสู่ความสำเร็จ ในการบรรลุสู่การเป็นองค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาคอย่างแท้จริงของ อาเซียนต้องประสบกับความชะงักงัน เมื่ออาเซียนจำเป็นต้องประกาศเลื่อนการรับกัมพูชาเข้าเป็นภาคี สมาชิกของสมาคมออกไปอย่างไม่กำหนดในห้วงเวลาต่อมา

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ของกัมพูชา : ปัญหาและอุปสรรค" จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและกัมพูชา นับตั้งแต่เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งในกัมพูชา เมื่อปี ค.ศ. 1979 จนกระทั่งปัญหาดังกล่าวคลี่คลายไปสู่การลงนามในข้อตกลงกรุงปารีส ในปี ค.ศ. 1991 รวมทั้งการประกาศบูรณาการประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียน โดยจะพิจารณาทำที่ และผลประโยชน์ของกัมพูชาต่อการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอาเซียน พร้อมกับการพิจารณาเหตุผลที่ทำให้อาเซียนต้องประกาศเลื่อนการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอย่างไม่มีกำหนด ทั้งที่ได้ประกาศเจตนารมณ์ในการบูรณาการกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมภายในปี ค.ศ. 1997 มาก่อนหน้านี้

โดยในการศึกษาวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดว่าด้วยผลประโยชน์แห่งชาติ และทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน มาเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ของกัมพูชา : ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งพบว่า

1. ความพยายามของกัมพูชาในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน เกิดจากแรงผลักดันของปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ความเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค และความประสงค์ของอาเซียนในการบูรณาการกัมพูชาเพื่อการขยายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาคม และปัจจัยภายในของกัมพูชาที่ต้องการเพิ่มพูน ผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง และการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งการแสวงหาการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศด้วย

2. ความพยายามของกัมพูชาในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน ไม่ประสบผลสำเร็จตามกำหนดในปี ค.ศ. 1997 โดยได้รับการพิจารณาให้เลื่อนออกไปอย่างไม่มีกำหนด จากปัจจัยสำคัญสองประการ

ก. ปัจจัยภายใน ซึ่งประกอบด้วย (1) การช่วงชิงอำนาจของกลุ่มผู้นำทางการเมือง จนเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในกัมพูชา ซึ่งนำไปสู่ (2) เหตุการณ์ความรุนแรง ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1997 และ (3) ความไม่พร้อมทางโครงสร้างของการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจ และการจัดทำกฎระเบียบเพื่อรองรับการเป็นสมาชิกอาเซียน รวมถึงปัญหาด้าน โครงสร้างทางการเมือง

ข. ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ (1) ท่าทีของอาเซียนและ (2) ท่าทีของประชาคมระหว่าง ประเทศ โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจ เช่นสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรตะวันตก ที่พิจารณา สถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองดังกล่าว ในฐานะที่เป็นสิ่งที่ละเมิดต่อข้อตกลงกรุงปารีส ซึ่ง ประชาคมระหว่างประเทศ และอาเซียนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการผลักดันให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง บรรลุสู่การลงนามในข้อตกลงดังกล่าว เมื่อปี ค.ศ. 1991 และขัดต่อหลักการความเป็น ประชาธิปไตยที่ประเทศตะวันตกพยายามนำเสนอเป็นคุณค่าในยุคระเบียบโลกใหม่

อย่างไรก็ดี แนวโน้มของการรับกัมพูชาเข้าเป็นประเทศภาคีสมาชิกอาเซียน ยังปรากฏ ให้เห็นและดำรงอยู่ต่อไป โดยประชาคมนานาชาติและอาเซียน ต่างมุ่งหวังที่จะเห็นกระบวนการ พัฒนาประชาธิปไตยในกัมพูชา ที่พอจะสร้างความชอบธรรมให้เกิดการยอมรับในรัฐบาลกัมพูชา จากนานาชาติได้ ภายใต้การตั้งเงื่อนไขไว้ที่การจัดการเลือกตั้งอย่างเสรีและเป็นธรรมในกัมพูชา ในปี ค.ศ. 1998 ซึ่งต้องได้รับการพิจารณาว่ามีความชอบธรรมจากประชาคมนานาชาติ แม้ว่าผล ของการเลือกตั้ง และการจัดตั้งรัฐบาลกัมพูชาในอนาคตจะเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายสามารถตระหนักและ ทราบดีล่วงหน้าแล้วก็ตาม ซึ่งหากกัมพูชาสามารถดำเนินการและพิสูจน์ให้เห็นความพยายามใน ส่วนนี้ได้ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนของกัมพูชาในฐานะประเทศสมาชิกลำดับที่ 10 ของ อาเซียนได้ในอนาคตอันใกล้ก็เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ แม้ว่ากัมพูชาจะยังคงมีปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับความพร้อมในด้านโครงสร้าง เศรษฐกิจ สังคม และระบบกฎหมายภายในก็ตาม.